

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 329

Rachunkowość na rzecz zrównoważonego rozwoju Gospodarka – etyka – środowisko

Redaktorzy naukowci
Danuta Dziawgo, Grażyna Borys

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redaktor Wydawnictwa: Dorota Pitulec
Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz
Korektor: Barbara Cibis
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-448-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Joanna Antczak: Informacje o środowisku w systemie rachunkowości	11
Anna Balicka: Sprawozdawczość środowiskowa w branży motoryzacyjnej..	19
Aleksandra Banaszekiewicz, Ewa Makowska: Koncepcja społecznej odpowiedzialności biznesu w procesie zarządzania wartością firmy	28
Melania Bąk: Odpowiedzialność społeczna jako determinanta tworzenia zasobów niematerialnych przedsiębiorstwa	36
Ewa Chojnacka: Raportowanie danych w obszarach środowiskowym i społecznym w publicznych spółkach sektora energetycznego.....	45
Ewa Chojnacka: Sprawozdanie z działalności jako dokument służący raportowaniu danych ESG	54
Anna Doś, Joanna Błach: Rola przedsiębiorstwa w makrosystemie społeczeństwo – gospodarka – środowisko w świetle analizy raportów rocznych na przykładzie wybranych spółek sektora paliwowego.....	62
Justyna Dyduch: Analiza kosztów transakcyjnych instrumentów ochrony środowiska w wybranym przedsiębiorstwie.....	73
Renata Dyląg, Ewelina Puchalska: Wytyczne GRI w praktyce raportowania społecznego w Polsce	82
Paweł Dziekański: Koncepcja wskaźnika syntetycznego dla oceny sytuacji finansowej powiatów	98
Tomasz Gabrusewicz: Zdolność systemu rachunkowości w zakresie zaspokojenia potrzeb informacyjnych w realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju	109
Beata Gostomczyk: Ewidencja kosztów ekologicznych w układzie rodzajowym i funkcjonalnym.....	118
Piotr Gut: Solidarna odpowiedzialność za zobowiązania podatkowe w podatku VAT w warunkach polskich na tle rozwiązań europejskich.....	127
Ewa Hellich: Etyczny wymiar rachunkowości.....	136
Aldona Kamela-Sowińska: Finansyzacja gospodarki wyzwaniem dla rachunkowości	145
Elżbieta Klamut: Koszty ochrony środowiska a gospodarstwa rolne	152
Joanna Kogut: Etyka w rachunkowości a jakość sprawozdań finansowych ..	161
Tomasz Kondraszuk: Cel i zadania rachunkowości rolniczej w procesie zrównoważonego rozwoju gospodarstw wiejskich	172
Robert Kowalak: Kluczowe mierniki dokonań w zakładach gospodarowania odpadami.....	180

Joanna Krasodomska: Rachunkowość społeczna – perspektywa światowa i krajowa	191
Karolina Kwocińska: Relacje inwestorskie i raportowanie kapitału intelektualnego.....	198
Magdalena Ligus: Zrównoważony rozwój systemu elektroenergetycznego Polski – analiza opłacalności i możliwości rozwoju energetyki odnawialnej	206
Adam Lulek: Znaczenie informacji środowiskowych pochodzących ze sprawozdawczości spółek paliwowych dla inwestorów giełdowych.....	215
Marta Mazurowska: Rachunkowość na rzecz zrównoważonego rozwoju	225
Anna Nowak: Problemy pomiaru społecznej odpowiedzialności biznesu	232
Edward Nowak: Zakres ujawnień informacji w sprawozdaniu z działalności	241
Ewa Spigarska: Różnorodność metod ustalania opłaty za odpady i zasad segregacji odpadów na przykładzie miast wojewódzkich jako jeden z problemów systemu gospodarowania odpadami	250
Arleta Szadziewska: Prezentowanie informacji na temat społecznej odpowiedzialności w sprawozdawczości zewnętrznej przedsiębiorstw.....	261
Elżbieta Izabela Szczepankiewicz: Zintegrowane sprawozdanie przedsiębiorstwa jako narzędzie komunikacji z interesariuszami	271
Piotr Szczypa: Współczesne wyzwania rachunkowości przedsiębiorstw w gospodarce zrównoważonego rozwoju.....	282
Aldona Uziębło: Stosunek do standardów etycznych w biznesie w opiniach pracowników księgowości trójmiejskich przedsiębiorstw	291
Anna Wildowicz-Giegiel: Wyzwania przed sprawozdawczością finansową związane z raportowaniem o kapitale intelektualnym i społecznej odpowiedzialności	300
Jolanta Wiśniewska: Etyka w rachunkowości jako niezbędny element zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstwa i bezpieczeństwa obrotu gospodarczego.....	308
Aleksander Zawadzki: Standardy sprawozdawczości w zakresie środków unijnych w polskich spółkach notowanych na NewConnect	317
Joanna Zuchewicz: Sprawozdawczość jednostki społecznie odpowiedzialnej za swoje dokonania.....	326
Beata Zyznarska-Dworczak: Znaczenie zarządczej rachunkowości odpowiedzialności społecznej w przedsiębiorstwie	334

Summaries

Joanna Antczak: Information on environment in the accounting system.....	18
Anna Balicka: Environmental reporting in the automotive industry	27
Aleksandra Banaszekiewicz, Ewa Makowska: Concept of corporate social responsibility in the process of value based management	35

Melania Bąk: CSR as the determinant for creating non-material resources of an enterprise.....	44
Ewa Chojnacka: Reporting environment and social data in public companies in energy sector	53
Ewa Chojnacka: Report of the management board on operations as a document used to report ESG data	61
Anna Doś, Joanna Błach: The role of enterprise in macrosystem society – economy – environment in the light of the annual reports content analysis case study of selected Polish companies	72
Justyna Dyduch: Analysis of transaction costs of environmental protection instruments in a selected firm	81
Renata Dylağ, Ewelina Puchalska: GRI guidelines in the practice of social reporting in Poland	97
Paweł Dziekański: Concept of synthetic indicator for the assessment of financial situation of poviats	108
Tomasz Gabrusewicz: The ability of the accounting system to satisfy information needs in the concept of sustainable development.....	117
Beata Gostomczyk: Environmental costs register by their type and functionality	126
Piotr Gut: Joint and several responsibility for VAT liabilities in Poland in comparison with European solutions to that extent.....	135
Ewa Hellich: Ethical dimension of accounting.....	144
Aldona Kamela-Sowińska: Financilisation of economy as challenge for accounting	151
Elżbieta Klamut: Costs of environment protection vs. farms.....	160
Joanna Kogut: Accounting ethics vs. financial reporting quality	171
Tomasz Kondraszuk: Tasks and objectives of accounting in the process of agricultural sustainable development of rural households	179
Robert Kowalak: Key performance indicators for the waste disposal plants.	190
Joanna Krasodomska: Social accounting – the international and national perspective	197
Karolina Kwiecińska: Investor relations and intellectual capital reporting ...	205
Magdalena Ligus: Sustainable development of Polish power system – the analysis of effectiveness and the possibility of development of renewable energy sector.....	214
Adam Lulek: Significance of environmental information coming from reporting of fuel corporations for stock exchange investors.....	224
Marta Mazurowska: Accounting for sustainable development	231
Anna Nowak: Issues of measurement of corporate social responsibility	240
Edward Nowak: Scope of disclosing information in annual activity reports..	249
Ewa Spigarska: The diversity of methods for establishing fees for wastes and waste segregation rules on the example of voivodeship cities as one of the waste management problems.....	260

Arleta Szadziewska: Presenting social responsibility information in corporate external reports	270
Elżbieta Izabela Szczepankiewicz: Integrated report on socially responsible companies as a tool of communication with users.....	281
Piotr Szczypa: Modern challenges in the accounting of companies in sustainable development economy	290
Aldona Uziębło: An attitude to ethical standards in business in the opinions of employees of accounting department of tricity enterprises.....	299
Anna Wildowicz-Giegiel: Challenges of financial reporting associated with reporting the intellectual capital and the social responsibility of enterprise.....	307
Jolanta Wiśniewska: Ethics in accounting as an essential element of sustainable development of the enterprise and security of business transactions .	316
Aleksander Zawadzki: Standards of EU funds reporting in Polish companies listed on the NewConnect market.....	325
Joanna Zuchewicz: CSR in reporting entity's performance	333
Beata Zyznarska-Dworczak: The essence of managerial social responsibility accounting.....	341

Paweł Dziekański

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

KONCEPCJA WSKAŹNIKA SYNTETYCZNEGO DO OCENY SYTUACJI FINANSOWEJ POWIATÓW

Streszczenie: Efektywność i przejrzystość procesów zarządzania finansami jednostek terytorialnych warunkują między innymi jasno sformułowane cele, prawidłowo prowadzona gospodarka finansowa. O kondycji finansowej samorządu decyduje przede wszystkim wielkość oraz odpowiednie dopasowanie w czasie dochodów i wydatków. Powiaty w badanym okresie poprawiły swoją pozycję lub sytuacja ich się nie zmieniła. Można zauważyć istnienie dysproporcji w obszarze kondycji finansowej powiatów województwa świętokrzyskiego. Zestawienie poziomu wskaźnika syntetycznego z charakterem powiatu wskazuje, iż w najlepszej kondycji finansowej znajdują się powiaty staszowski, skarżyski i kielecki, najłabsze zaś są pińczowski, jędrzejowski i kazimierski.

Słowa kluczowe: kondycja finansowa, samorząd, dochody, wydatki, powiat.

DOI: 10.15611/pn.2014.329.10

1. Wstęp

Struktura samorządu terytorialnego w Polsce jest trójszczeblowa. Na szczeblu lokalnym funkcjonują samodzielne gminy i powiaty, a na szczeblu regionalnym województwa. Każda jednostka samorządu terytorialnego ma zakres zadań określony ustawowo, a także pulę dostępnych środków finansowych, która powinna zabezpieczyć ich realizację. Źródła dochodów poszczególnych szczebli JST zostały przez ustawodawcę zróżnicowane [Kotlińska 2014]. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb społeczności lokalnych, podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej samorządu zależy w dużej mierze od posiadanych dochodów, zarówno własnych, jak i obcych, a także od umiejętności ich efektywnego wykorzystania, co w praktyce przekłada się na kondycję finansową jednostki [Bieniasz i in. 2013, s. 25-42].

Celem artykułu jest ocena kondycji finansowej przy wykorzystaniu wskaźnika syntetycznego dla powiatów województwa świętokrzyskiego za lata 2008-2012. W opracowaniu przedstawiono podstawy teoretyczne oraz zastosowanie praktyczne metod porządkowania liniowego.

2. Metodyka badań i przebieg procesu badawczego

Proces badawczy zaczyna się od określenia celu badania, który z kolei określa zakres badania i dobór zmiennych opisujących klasyfikowane obiekty. W badaniach ekonomicznych na ogół mamy do czynienia z analizą zjawisk opisywanych przez wiele cech, jak np. kondycja finansowa jednostek terytorialnych. Do jej sumarycznego opisu można wykorzystać wskaźnik syntetyczny, który jest funkcją rzeczywistą cech prostych (tab. 1) [Wysocki 2010; *Wskaźniki do oceny...* 2011].

Tabela 1. Zmienne badania sytuacji finansowej powiatów

	Opis zmiennej		
F2	dochody własne na 1 mieszkańca	zł	S
F3	samodzielność dochodowa I (stosunek dochodów własnych do dochodów ogółem)	%	S
F4	udział dotacji w dochodach ogółem	%	D
F7	udział dochodów z PIT w dochodach w własnych	%	S
F8	udział dochodów z CIT w dochodach w własnych	%	S
F9	udział dochodów z majątku w dochodach własnych	%	S
F10	udział środków z budżetu UE (2006-2009) i środków na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych (2010-2012) w dochodach ogółem	%	S
F14	wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca	zł	S
F18	udział wydatków na ochronę zdrowia w wydatkach ogółem	%	S
F20	udział zobowiązań (lub wydatków na obsługę długu) w dochodach ogółem	%	D

S – stymulanta, D – destymulanta; ze względu na brak pełnych danych dla badanych jednostek nie uwzględniono zmiennych przychodów i rozchodów, w tabeli zaprezentowano zmienne tworzące strukturę wskaźnika syntetycznego.

Źródło: opracowanie własne.

Odzwierciedleniem istniejącej sytuacji ekonomicznej jednostki samorządu są jej dochody i wydatki. Udział dochodów własnych sprzyja samodzielności podejmowania decyzji, dając możliwość kształtowania racjonalnej gospodarki budżetowej. Dochody te charakteryzują się stosunkowo najwyższą stabilnością, przewidywalnością, a przede wszystkim możliwością bezpośredniego oddziaływania na ich wysokość [Klepacki, Kusto 2014].

Dotacje przekazywane na rzecz jednostek terytorialnych z budżetu państwa są nieodłącznym elementem systemu finansów publicznych. Dochody własne nie mogą być wyłącznym i wystarczającym źródłem finansowania zadań samorządu terytorialnego [Guziejewska 2007].

Wyrazem realizowanych przez gminę zadań są wydatki budżetowe. Ich struktura zdeterminowana jest przez realizowane zadania. Wydatki inwestycyjne uszczuplają środki finansowe na potrzeby bieżące, ale służą celom rozwojowym. W przyszłości mogą się przyczynić do zwiększenia dochodów gminnych przez wzrost zainteresowania inwestorów daną gminą lub pobudzenie lokalnej inicjatywy.

Wybierając cechy diagnostyczne, zastosowano zarówno przesłanki formalne, merytoryczne, jak i statystyczne¹. W kolejnym etapie dokonano unitaryzacji zmiennych oraz zbudowano zmienną syntetyczną, która ma służyć do porządkowania danych. Jeżeli powiat uzyskał wynik bardziej zbliżony do 0, oznaczało to gorszą kondycję finansową, z kolei wartość bliższa 1 – kondycję lepszą.

Obliczone wartości wskaźnika syntetycznego pozwoliły na przyporządkowanie poszczególnych jednostek do tzw. grup o podobnych wartościach cechy, z wykorzystaniem w tym celu analizy skupień.

3. Gospodarka finansowa a kondycja finansowa

Gospodarka finansowa determinuje rozwój jednostki oraz jest syntetycznym wyrazem potencjału rozwoju gospodarczego. Przez pryzmat finansów można dokonać całościowej oceny funkcjonowania jednostki i jej możliwości rozwojowych [Zeliaś (red.) 2000; Strahl (red.) 2006].

Kondycja finansowa samorządu jest zjawiskiem złożonym. Składają się na nią m.in.: poziom dochodów, samodzielność finansowa, wielkość wydatków inwestycyjnych, zdolność do pozyskiwania środków pozabudżetowych. Władzom lokalnym powinno zależeć na dobrej kondycji finansowej danej jednostki terytorialnej, gdyż jest ona elementem składowym konkurencyjności oraz elementem odpowiedzialności za rozwój społeczno-gospodarczy i zaspokojenie potrzeb mieszkańców. Struktura i poziom dochodów w samorządach są zdeterminowane głównie czynnikami prawnymi i politycznymi. Samorządy lokalne otrzymały, co prawda, określony zakres kompetencji dotyczących kształtowania konstrukcji podatków i opłat lokalnych, ale są to ograniczone uprawnienia władcze, odnoszące się raczej do mało wydajnych źródeł dochodów. Czynnikiem oddziałującym w równym stopniu na kondycję finansową są wydatki budżetowe, będące wyrazem realizowanych przez gminę zadań wynikających z potrzeb mieszkańców. Podstawowym problemem przy realizacji wydatków budżetowych jest właściwy podział środków publicznych na wydatki bieżące (operacyjne) i inwestycyjne oraz wydatki niewygasające i nieprzewidziane. Ocena efektywności gospodarowania środkami powinna w określonych warunkach społeczno-gospodarczych wykazać optymalność wyboru zadań i sposobów ich finansowania [Wakuła 2009].

---

¹ Macierz korelacji, gdzie zbyt silne powiązanie dwóch analizowanych cech ($\leq 0,75$) powoduje, iż są one nośnikami podobnych informacji. Współczynnik zmienności $\leq 0,15$ zmienne quasi-stałe, niewnoszące znaczących informacji o badanym zjawisku. Por. [Zeliaś (red.) 2000; Strahl (red.) 2006].

Uwarunkowania kondycji finansowej mogą być kształtowane przez obszar, na którym występują, oraz mogą być niezależne od tego obszaru, gdyż pochodzą z zewnątrz i wiążą się z rozwojem całej gospodarki narodowej. Do grupy warunków zależnych od samorządu zaliczymy m.in. położenie JST i ich wielkość, strukturę demograficzną ludności i jej zmiany, dostępne zasoby i walory naturalne, poziom atrakcyjności inwestycyjnej JST czy potencjał dochodowy JST. Uwarunkowania niezależne od jednostki samorządu to m.in. stopień rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, wahania koniunkturalne w kraju i na świecie, zmiany poziomu PKB, stopa inflacji i bezrobocia, stan finansów publicznych czy zakres władztwa dochodowego i wydatkowego JST.

4. Wskaźnik syntetyczny kondycji finansowej powiatów

Województwo świętokrzyskie obejmuje powierzchnię 11 672 km² (15. miejsce w kraju), a liczba ludności wynosi prawie 1 330 tys. (13. miejsce). W jego skład wchodzi: 102 gminy i 14 powiatów, w tym 1 miasto na prawach powiatu – Kielce.

Dochody powiatów zależą w dużej mierze od sytuacji gospodarczej w całym regionie. Obowiązujący system dochodów może wskazywać na zróżnicowanie jakości usług publicznych świadczonych przez powiaty, a także na nadmierne uzależnienie finansów powiatów od transferów z budżetu państwa. Wydatki są drugim elementem silnie oddziałującym na kondycję finansową powiatów. Znaczące są tu wydatki inwestycyjne i bieżące.

Tabela 2. Powiaty województwa świętokrzyskiego i podstawowe informacje (2012 r.)

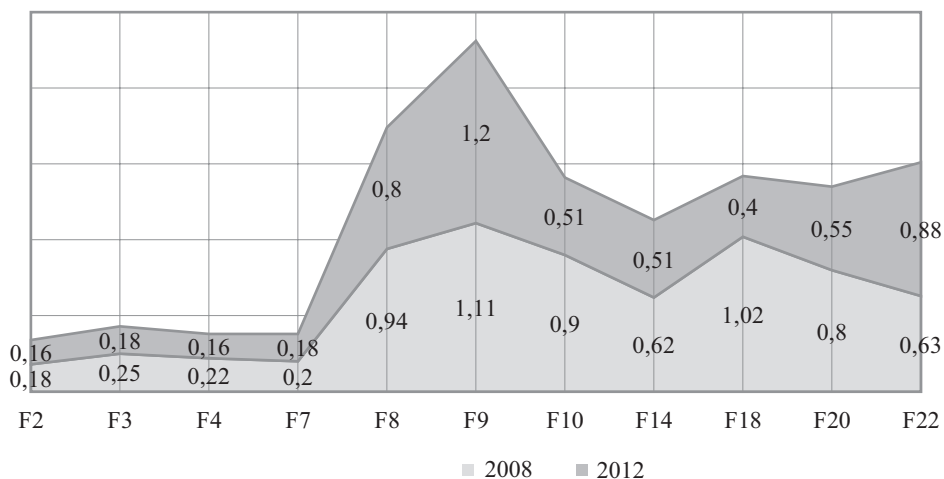
Powiat	Dochody ogółem na 1 mieszkańca (zł)	Dochody własne na 1 mieszkańca (zł)	Faktyczne miejsce zamieszkania stan na 31 XII na 2012 r. (osoba)	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności (jed. gospoda.)	Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto (zł)	Stopa bezrobocia rejestrowanego (%)	Wydatki na 1 mieszkańca (zł)	Powierzchnia (km ²)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Kielecki	563,1	182,4	20 7085	704	2914,4	19,7	603,4	2246
Konecki	926,8	228,1	83 927	756	3031,6	22,6	932,5	1140
Ostrowiecki	1038,8	254,3	115 154	912	3084,3	22,2	1102,7	617
Skarżyski	1201,8	279,7	78 636	962	3119,3	27,4	1274,3	395
Starachowicki	879,7	241,1	93 805	745	2964,0	18,8	897,3	523
Buski	1122,4	204,4	73 934	740	2902,8	9,1	1156,6	968
Jędrzejowski	892,3	188,4	88 285	662	3611,2	13,9	935,6	1257

Tabela 2, cd.

Kazimierski	1139,9	180,7	35 275	503	2876,7	12,6	1156,2	422
Opatowski	1226,6	267,7	55 082	589	3014,4	22,6	1177,6	911
Pińczowski	942,6	207	40 930	602	3100,9	9,8	956,0	613
Sandomierski	958,3	273,4	80 566	780	3397,4	12,8	931,0	676
Staszowski	950,7	207,8	73 858	692	3490,8	12,9	1020,2	925
Włoszczowski	910,3	212,4	46 520	718	3259,6	14,3	873	908

Dane na koniec 2012 r. ze względu na brak pełnych danych za 2013 r., w badaniu nie ma Kielc (powiat grodzki).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, 2012.

Rys. 1. Współczynnik zmienności zmiennych struktury wskaźnika syntetycznego w latach 2008 i 2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Analizowany zbiór zmiennych charakteryzuje się dużą rozpiętością współczynnika zmienności, co prezentuje rys. 1. Zmienne cechują się też dużym zróżnicowaniem. Wszystkie zmienne quasi-stałe eliminuje się z wyjściowego zbioru cech (F5, F6, F11, F12, F13). Badane zmienne charakteryzują się różnym stopniem skorelowania (silne skorelowanie dotyczyło relacji zmiennych F1, F15, F16, F17, F19, F23, F24), dodatkowo ze zbioru zmiennych tworzących strukturę wskaźnika syntetycznego wyeliminowano F21 (brak danych dla wszystkich powiatów).

Analizując wybrane zmienne, można zauważyć, że powiaty w badanym okresie poprawiły swoją pozycję. Wartości poszczególnym zmiennych poprawiły się lub pozostawały na niezmiennym poziomie (tab. 3).

Tabela 3. Wybrane wskaźniki charakteryzujące cechy proste powiatów województwa świętokrzyskiego (lata 2008, 2012 dla zmiennych struktury wskaźnika syntetycznego)

	min		max		$\bar{x}_i$		S_j		W_z	
	2008	2012	2008	2012	2008	2012	2008	2012	2008	2012
F2	119,95	181,40	268,49	280,29	214,93	225,57	39,34	35,02	0,18	0,16
F3	0,14	0,16	0,43	0,32	0,28	0,23	0,07	0,04	0,25	0,18
F4	0,17	0,18	0,41	0,28	0,25	0,23	0,06	0,04	0,22	0,16
F7	0,27	0,28	0,60	0,53	0,42	0,43	0,08	0,08	0,20	0,18
F8	0,01	0,01	0,12	0,07	0,04	0,02	0,03	0,02	0,94	0,80
F9	0,01	0,00	0,24	0,27	0,07	0,06	0,08	0,07	1,11	1,20
F10	0,00	0,02	0,05	0,11	0,02	0,05	0,01	0,03	0,90	0,51
F14	13,76	78,69	320,95	358,57	129,92	144,28	80,65	73,77	0,62	0,51
F18	0,02	0,03	0,24	0,10	0,07	0,05	0,07	0,02	1,02	0,40
F20	0,00	0,00	0,02	0,03	0,01	0,01	0,01	0,01	0,80	0,55
F22	0,02	-0,01	0,18	0,11	0,08	0,04	0,05	0,04	0,63	0,88

$\bar{x}_i$ – średnia arytmetyczna cech; S_j – odchylenie standardowe cechy; W_z – współczynnik zmienności.

Źródło: obliczenia własne na podstawie BDL GUS.

Tabela 4. Poziom wskaźnika syntetycznego kondycji finansowej powiatów oraz ich charakterystyka

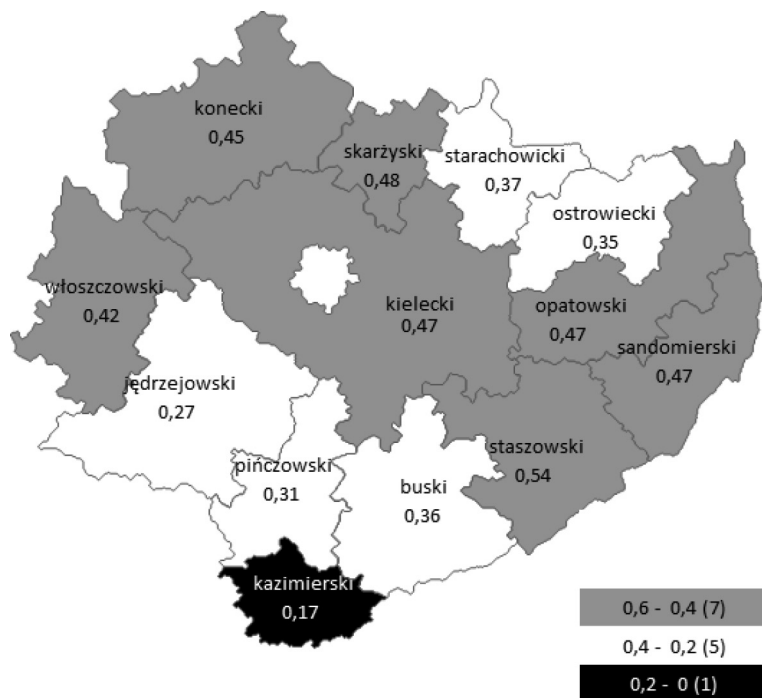
Powiat	2008	2009	2010	2011	2012	Charakterystyka
Buski	0,46	0,52	0,49	0,44	0,36	rolnictwo (warzywa, sady), agroturystyka, uzdrowiska
Jędrzejowski	0,27	0,40	0,40	0,39	0,27	rolnictwo, agroturystyka, przetwórstwo rolno-spożywcze
Kazimierski	0,19	0,29	0,24	0,24	0,17	rolnictwo, budownictwo, handel, usługi
Kielecki	0,54	0,50	0,63	0,51	0,47	przemysł wydobywczo-przetwórczy surowców mineralnych, produkcja artykułów spożywczych
Konecki	0,31	0,44	0,44	0,41	0,45	odlewnictwo, budownictwo, handel, hotelarstwo, transport
Opatowski	0,50	0,52	0,45	0,52	0,47	rolnictwo, agroturystyka, przemysł (cement), mleczarstwo
Ostrowiecki	0,40	0,44	0,34	0,38	0,35	hutnictwo żelaza, handel, usługi
Pińczowski	0,37	0,21	0,47	0,46	0,31	rolnictwo, handel, usługi, przemysł wydobywczy
Sandomierski	0,55	0,55	0,56	0,42	0,47	rolnictwo (ogrodnictwo, sady), agroturystyka, przemysł (huta szkła)
Skarżyski	0,42	0,51	0,54	0,53	0,48	przemysł metalowy, rolnictwo, handel i usługi, budownictwo
Starachowicki	0,46	0,61	0,65	0,48	0,37	przemysł maszynowy i metalowy
Staszowski	0,49	0,63	0,64	0,63	0,54	rolnictwo, handel, usługi
Włoszczowski	0,43	0,50	0,48	0,42	0,42	rolnictwo, handel, usługi, rekreacja

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Przeprowadzone badania statystyczne potwierdzają istnienie dysproporcji w obszarze kondycji finansowej powiatów. Wartości wskaźnika syntetycznego powiatów wskazują, iż w najlepszej kondycji finansowej znajdują się powiaty staszowski, skarżyski i kielecki, najsłabsze zaś są pińczowski, jędrzejowski i kazimierski (w 2012 r., tab. 4, rys. 2).

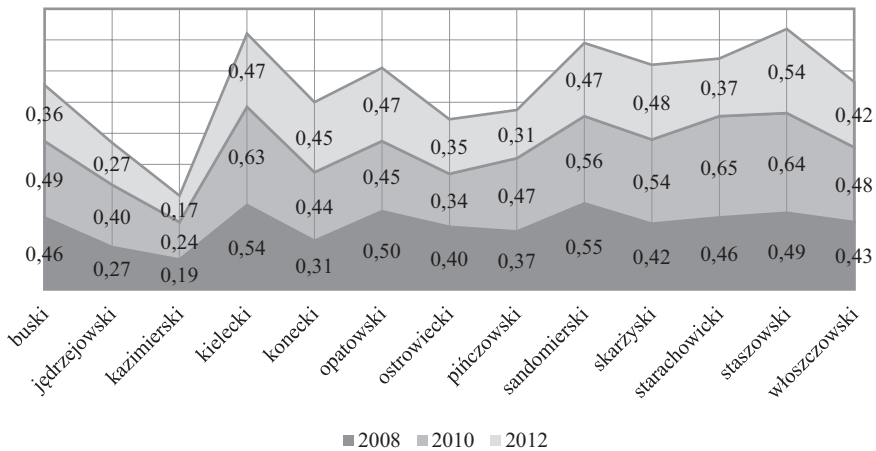
Powiat staszowski ma charakter rolniczy, z niewielkimi gospodarstwami rolnymi o wielokierunkowej produkcji roślinnej i zwierzęcej. Lasy zajmują 28% powierzchni powiatu, a w niektórych gminach wskaźnik ten sięga 32%. Na terenie powiatu znajdują się złoża surowców mineralnych: siarka, ily oraz dolomity.

Powiat kazimierski jest obszarem typowo rolniczym: aż 89% gruntów stanowią użytki rolne, a jedynie 3% lasy. Na obszarze regionu uprawiane są pszenica oraz warzywa gruntowe. Istnienie na terenie powiatu cukrowni ukierunkowało rolnictwo na uprawę buraka cukrowego. Występowanie kopalin w postaci piasków i surowców ilastych wiąże się z rozbudowaniem na obszarze powiatu produkcji spoiw mineralnych, półfabrykatów oraz gotowych elementów budowlanych [Bury, Dziekański].

Rys. 2. Grupy powiatów województwa świętokrzyskiego wg wskaźnika kondycji finansowej (2012 r., przedział grupy; liczba jednostek w grupie; procedura unitaryzacji)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Rys. 3. Wskaźnik syntetyczny w latach 2008, 2010, 2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Tabela 5. Klasyfikacja powiatów ze względu na poziom kondycji finansowej (2008, 2010, 2012)

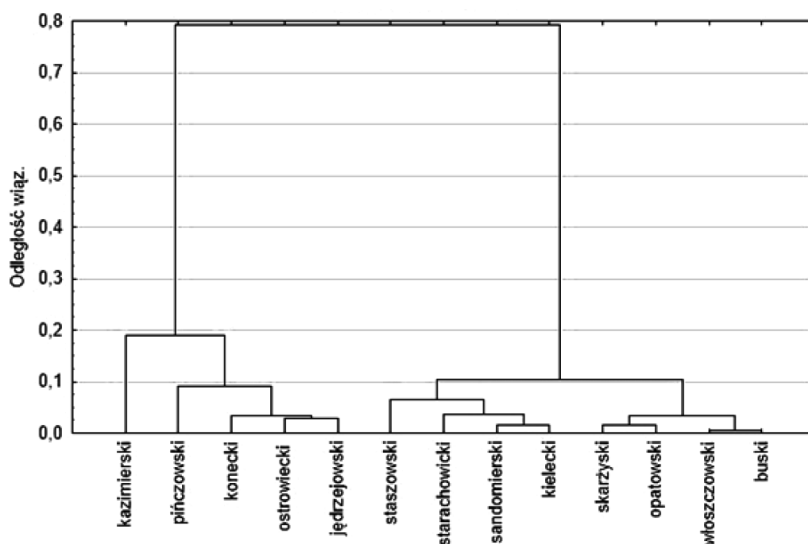
	Powiaty			Średnia wartość wskaźnika w grupie		
	2008	2010	2012	2008	2010	2012
Grupa A (bardzo dobra) $X \leq 0,8$	-	-	-	-	-	-
Grupa B (dobra) $0,6 \leq X < 0,8$	-	starachowicki staszowski kielecki	-	-	0,64	-
Grupa C (średnia) $0,4 \leq X < 0,6$	staszowski skarżyski sandomierski kielecki opatowski konecki włoszczowski starachowicki buski ostrowiecki	sandomierski skarżyski buski włoszczowski pińczowski opatowski konecki jędrzejowski	staszowski skarżyski sandomierski kielecki opatowski konecki włoszczowski	0,47	0,48	0,47
Grupa D (słaba) $0,2 \leq X < 0,4$	pińczowski konecki jędrzejowski	ostrowiecki kazimierski	starachowicki buski ostrowiecki pińczowski jędrzejowski	0,32	0,58	0,33
Grupa E (bardzo słaba) $X < 0,2$	kazimierski	-	kazimierski	0,19	-	0,17

Źródło: opracowanie własne.

Przeprowadzona analiza skupień pozwoliła podzielić powiaty na 5 grup (o rozkładzie 0,2). Jak prezentuje tab. 5, sytuacja finansowa powiatów województwa świętokrzyskiego jest trudna. Nie ma powiatów, które zaliczymy do grupy A, tj. o bardzo dobrej kondycji finansowej, oraz B, tj. o dobrej kondycji (z wyjątkiem 2010 r.).

Większość świętokrzyskich powiatów zaliczono do grupy o średniej kondycji finansowej (odpowiednio 9, 8, 7 jednostek przy średnim wskaźniku 0,47; 0,48; 0,47 w badanych latach). Między grupami możemy zaobserwować ruch powiatów i różny charakter powiatów w poszczególnych grupach (tab. 5).

Kolejną metodą w procesie grupowania regionów była aglomeracja z zastosowaniem metody Warda. Analiza wskazała na istnienie trzech skupień. Pierwsze z nich utworzyły powiaty kazimierski, pińczowski, konecki, ostrowiecki, Drugie skupienie stanowią staszowski, starachowicki, sandomierski, kielecki, a trzecie skarżyski, opatowski, włoszczowski, buski.

Rys. 4. Diagram drzewa metody Warda (kwadratowa odległość euklidesowa)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

5. Podsumowanie

Zasoby finansowe są podstawą działania jednostek samorządu terytorialnego oraz warunkiem realizowania nałożonych na nie zadań, determinują rozwój powiatu, są wyrazem potencjału rozwoju gospodarczego.

Analiza kondycji finansowej samorządu terytorialnego w Polsce wskazuje na pogarszanie się wyników operacyjnych, tj. obniżanie się poziomu środków własnych (powiaty: ostrowiecki, buski, jędrzejowski, pińczowski, staszowski), co przy wzro-

ście wydatków inwestycyjnych rodzi duże prawdopodobieństwo dalszego wzrostu poziomu ich zadłużenia (wzrost wydatków na obsługę długu w powiatach kieleckim, ostrowieckim, staszowskim, pińczowskim).

Kondycja finansowa powiatów jest uzależniona od ich poziomu dochodów własnych, dochodów z PIT (kazimierski, skarżyski), CIT (starachowicki, opatowski, staszowski), a istotny wpływ mają środki przekazywane na realizację projektów unijnych (kielecki, skarżyski, buski, pińczowski).

Literatura

- Bieniasz A., Gołaś Z., Łuczak A., *Zastosowanie metody TOPSIS do oceny kondycji finansowej gmin w Polsce w 2010 roku*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 70 (126), SKwP, Warszawa 2013, s. 25-42, <http://jml2012.indexcopernicus.com/fulltxt.php?ICID=1046236> (dostęp: 15.01.2014).
- Bury P., Dziekański P., *Ocena kondycji finansowej powiatów województwa świętokrzyskiego w latach 2007-2011 za pomocą wskaźnika syntetycznego* (w druku).
- Denek E., Sobiech J., Wolniak J., *Finanse publiczne*, PWN, Warszawa 2001.
- Filipiak B., *Efektywność w zarządzaniu finansami samorządowymi. Skutek kryzysu czy obiektywna konieczność?*; www.pte.pl/pliki/1/1145/ZN-10_Filipiak.pdf (dostęp: 07.02.2013).
- Guziejewska B., *Subwencje i dotacje dla samorządu terytorialnego w polityce finansowej państwa*, http://gospodarkanarodowa.sgh.waw.pl/p/gospodarka_narodowa_2007_04_05.pdf (02.04.2014). http://yadda.icm.edu.pl/baztech/download/import/contents/BPBB-0003-0018-httpwww_zneiz_pb_edu_plkwartalnik420105_2tarka.pdf.
- Jajuga K. (red.), *Ekonometria – metody i analiza problemów ekonomicznych*, Wydawnictwo AE, Wrocław 1999.
- Jajuga K., *Statystyczna analiza wielowymiarowa*, PWN, Warszawa 1993.
- Jastrzębska M., *Finanse jednostek samorządu terytorialnego*, http://wkp.profinfo.pl/img/401/pdf/40161288_3.pdf (dostęp: 04.03.2013).
- Jastrzębska M., *Zarządzanie długiem jednostek samorządu terytorialnego*, Oficyna Wydawnicza Wolters Kluwer business, Warszawa 2009, s. 72.
- Klepacki B., Kusto B., *Ocena kondycji finansowej gmin województwa świętokrzyskiego*, http://www.wne.sggw.pl/czasopisma/pdf/EIOGZ_2009_nr77_s127.pdf (dostęp: 15.01.2014).
- Kotlińska J., *Finanse powiatów w świetle ustawy o finansach publicznych*, http://www.kpsw.edu.pl/menu/pobierz/RE4/59_kotlinska.pdf (dostęp: 15.01.2014).
- Miszczuk A., Miszczuk M., Żuk K., *Gospodarka samorządu terytorialnego*, PWN, Warszawa 2007.
- Niewiadomski Z., *Samorząd terytorialny. Ustrój i gospodarka*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz–Warszawa 2001.
- Pomianek I., *Poziom rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego*, Acta Scientiarum Polonorum, Oeconomia 9 (3) 2010, s. 227-239.
- Sobczyk A., *Rozwój lokalny – wybrane problemy finansowania*, Zeszyty Naukowe SGGW, „Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej” nr 81, Warszawa 2010, s. 125-136.
- Strahl D. (red.), *Metody oceny rozwoju regionalnego*, Wydawnictwo AE, Wrocław 2006.
- Ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, DzU nr 78, poz. 483 ze zm.
- Wakula M., *Wybrane problemy zarządzania finansami gmin*, Zeszyty Naukowe Akademii Podlaskiej w Siedlcach, Seria: Administracja i Zarządzanie, nr 82/2009, http://www.tstefaniuk.uph.edu.pl/zeszyty/archiwalne/82-2009_7.pdf.
- Wiśniewski M., *Ocena zdolności kredytowej gminy*, Difin, Warszawa 2011.

- Witalec W., *Zasady gospodarki finansowej jednostek samorządu terytorialnego w świetle ustaw dotyczących reformy ustrojowej państwa*, „Budżet Samorządu Terytorialnego”, z. 8, RIO, Rzeszów 1999.
- Wskaźniki do oceny sytuacji finansowej jednostek samorządu terytorialnego w latach 2005-2007*, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2009.
- Wskaźniki do oceny sytuacji finansowej jednostek samorządu terytorialnego w latach 2008-2010*, Ministerstwo Finansów, Warszawa, sierpień 2011, http://www.mf.gov.pl/_files_/finanse_samorzadow/opracowania/wsk2008-2010/i-ii_wsk2008-2010_opis.pdf (dostęp: 08.06.2012).
- Wysocki F., Lira J., *Statystyka opisowa*, Wydawnictwo AR, Poznań 2005.
- Wysocki F., *Metody taksonomiczne w rozpoznawaniu typów ekonomicznych rolnictwa i obszarów wiejskich*, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego Poznań 2010.
- Zeliaś A. (red.), *Taksonomiczna analiza przestrzennego zróżnicowania poziomu życia w Polsce w ujęciu dynamicznym*, Wydawnictwo AE, Kraków 2000.

CONCEPT OF SYNTHETIC INDICATOR FOR THE ASSESSMENT OF FINANCIAL SITUATION OF POWIATS

Summary: Efficiency and transparency of financial management processes of territorial units depend among others, by clearly defined goals and properly conducted financial management. The financial condition of local government is primarily determined by the size and compatibility at the time of revenue and expenditure. During the period considered poviats improved their position or their situation did not change. However, it may be noticed the existence of disparities in the financial condition of poviats. The comparison of the level of synthetic indicator with the nature of the poviat indicates that Staszow, Skarżysko and Kielce poviats are in the best financial condition and Pinczow, Jedrzejow and Kazimierz poviats are in the worst financial condition.

Keywords: financial condition, local government, income, expenses, poviats.